

Editorial Nordidactica 2019:1

Camilla Stabel Jørgensen & Roar Madsen

Nordidactica

- Journal of Humanities and Social Science Education

2019:1

Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education

Nordidactica 2019:1

ISSN 2000-9879

The online version of this paper can be found at: www.kau.se/nordidactica

Editorial Nordidactica 2019:1

Camilla Stabel Jørgensen & Roar Madsen

I dette første nummeret av Nordidactica 2019, presenterer vi sju artikler og en bokmelding. Nummeret er det første som utgis etter at redaksjonen flyttet til Fagseksjon for samfunnsfagene ved Institutt for lærerutdanning på Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim. Majoriteten av artiklene – 5 av 7 – har likevel svenske forfattere, og majoriteten av artiklene er skrevet på engelsk – 4 av 7. Siden det inngår i Nordidacticas «syfte och mål» å utgi artikler på de nordiske språkene, vil vi som nyslåtte redaktører oppfordre til innsending av flere bidrag på dansk, norsk og svensk, selv om vi selvsagt også i fortsettelsen vil akseptere engelske bidrag. Å være en nordisk arena for publisering av forskning innenfor de samfunnsfaglige fagenes fagdidaktikk, er jo tidsskriftets øverste formål.

De to første artiklene angår samfunnsfagsdidaktikk, og er innrettet mot ulike transnasjonale eller internasjonale fenomener.

Hans Lödén (Karlstads Universitet) har skrevet artikkelen «Vetenskapelig litteratur om internasjonell migration – en introduktion och discussion». Arbeidet tar utgangspunkt i at internasjonal migrasjon har blitt et sentralspørsmål i vår tid. Lödén analyserer omkring 30 fagfellevurderte engelsk-, svensk- og norskspråklige tekster om internasjonal migrasjon, på leting etter «powerful knowledge» - den begrepsatte kunnskapen som er best egnet til å forklare fenomenet. Han fokuserer på fem begrep og perspektiv som han hevder er viktige for forståelsen av internasjonal migrasjon: push og pullfaktorer, analysenivå (mikro, meso og makro), kvinners rolle, nettverk (inklusive religiøse nettverk) og spenninger mellom det han kaller metodologisk nasjonalisme og migrasjonens nasjonale særtrekk. Løden konkluderer med at særlig analysenivå og nettverk fremstår som nyttige for lærere og elever som forsøker å forstå internasjonal migrasjon.

I det andre bidraget – «Watching, assessing, participating. Globalising political education» – undersøker **Kjetil Børhaug** (Universitetet i Bergen) norske lærebøker for samfunnskunnskap. Børhaug undersøker bøker både for det samfunnskunnskapsfaget alle elever må ha – «samfunnsfag» og et av de valgfrie samfunnsfaglige fordypningsfagene i videregående skole – «Politikk og menneskerettigheter» - med tanke på hvordan det transnasjonale behandles i undervisningen. Han spør om forhold som angår det transnasjonale presenteres som objektive, uforanderlige fakta, eller noe elevene inviteres til å ha meninger om, og i hvilken grad elevene inviteres til å bli deltagere, og om deltagelse defineres som deltagelse i maktkamp eller i forsøk på å bygge konsensus og fremme samarbeid. Gjennom analysen av læreverkene finner Børhaug at de relativt få elevene som velger et fordypningsemne (Politikk og menneskerettigheter) blir invitert til et større mangfold av måter å delta på, enn elevene som bare deltar i det obligatoriske faget.

De fem artiklene som tematiserer historiedidaktikk viser et stort metodisk mangfold, samtidig som de alle tar utgangspunkt i aktuelle utfordringer, som de søker historiedidaktiske løsninger på.

I nummerets tredje bidrag – «Lægpersoners historiebrug i hverdagslivets populær- og historiekultur. En historiedidaktiske utfordring» – av **Claus Haas** (Aarhus Universitet), tar forfatteren opp den fagdidaktiske utfordringen som ligger i at elevers engasjement i historie synes å fremmes av populærkulturen – ikke skolen. Haas utforsker hvordan ulike grupper har forholdt seg til n-ord (neger, nigger, nigga og negro) i 2000-tallets populærkultur, og viser hvordan lekpersoner bruker og begrunner sin bruk – eller ikke-bruk – av n-ord gjennom å forholde seg til historien og til sin samtidskontekst. Dette bidraget er derfor også en god illustrasjon av og kanskje også en nyttig påminnelse om den flere tiår gamle historiedidaktiske sentralinnsikten om at historiebevisstheten har andre viktige «produksjons-steder» og påvirkningsagenter enn skolen. Etersom elevenes samtidskontekst kan omfatte utfordringer som diskriminering og rasisme, demonstrerer Haas på denne måten hvordan historieundervisningen kan gjøres aktuell og relevant for elevene.

Bidrag nummer fire er skrevet av **Karin Sandberg** (Mälardalens Högskola) og har tittelen «Manligt och kvinnligt i skolämnet historia. Vad har det för konsekvenser för elevernas historiekultur?» Sandbergs empiriske materiale er intervjuer med elever i femte klasse. Analysen tematiserer to aspekter: 1) elevenes oppfatning av mannlige og kvinnelige aspekter ved fortiden og 2) forskjeller mellom jenters og gutters holdninger til skolefaget historie, til historie i seg selv og også forskjeller i jenters og gutters historiekultur. Gjennom sin undersøkelse finner hun at både gutter og jenter anser mannlige historiske aktører og deres aktiviteter som ”viktiga fakta”. Samtidig finner hun at jentene har en bredere historiefaglig interesse enn guttene: jentene interesserer seg nemlig også for hverdagslivshistorie, og historie er mer relevant for deres tidsbruk i fritiden. Sandberg anser guttenes interesse for ”kungar och krig och våldshistoria” som en risiko for en forsterket voldelig nasjonalisme og lanserer derfor flere tiltak: Mer hverdagslivshistorie i historiefaget, mindre nasjonalt orientert historie og mer historieundervisning med utgangspunkt i samtidsaktuelle problemer og spørsmål.

Det femte bidraget “Historical enquiry with archaeological artefacts in primary school” – av **Patrik Johansson** (Stockholms Universitet og Globala Gymnasiet) undersøker hvordan historieundervisningen kan unnsnippe de nasjonale narrativene som ofte preger historiefaget i grunnskolens lærebøker. Materialet hans dokumenterer hvordan 11-12-åringer inviteres til å utvikle evne til historisk undersøkelse av vikingtiden – i interkulturelt perspektiv – gjennom bruk av arkeologiske funn. Johansson peker på historisk undersøkelse av gjenstander som en tilnærming som åpner for interkulturelle dimensjoner i historien. Undersøkelsen indikerer at elevenes historiebevissthet best fremmes gjennom å bruke arkeologiske artefakter, og at det er mye å vinne på å benytte de forestillingene og oppfatningene elevene allerede har, i den historiefaglige læringen.

Den sjette artikkelen – «Students’ Understanding of Historical Sources – A Composite Ability» av **Anders Nersäter** (Jönköping University) er en undersøkelse av hvordan elever på videregående skole kan bli gode til å vurdere og bruke kilder på

historiefaglige måter. Arbeidets hovedformål er å utkrystallisere kritiske faktorer for opplæring i denne kildebruksferdigheten med grunnlag i analyse av innsamlet empiri – altså hva elever trenger å kunne og mestre for å utøve historiefaglig bruk av kilder. Nersäter har gjennomført to Learning Studies der elevene fikk arbeide med kilder og fagstoff knyttet til henholdsvis imperialisme i Afrika og dekolonisering i Rhodesia, og identifiserer forhold av betydning for at elever skal håndtere kilder både kritisk (vurdere deres pålitelighet osv) og fortolkende (bl.a. gjennom historisk empati). Basert på studien foreslår han å supplere den tradisjonelt kildekritisk orienterte historieundervisningen i Sverige med redskap som hjelper elevene til å fortolke kildene også. Nersäter konkluderer med at historiefaget kan styrkes dersom lærerne tydeligere integrerer bruk av andre ordens begreper i sin undervisning, som et viktig supplement til den tradisjonelle kildekritikken.

Den sjuende artikkelen – “Between stability and contingency: A case study of the social, political and fantasmatic logics of Swedish history classroom practice” av **Andreas Mårdh** (Örebro Universitet) er også en studie av historieundervisning i videregående skole i Sverige. Og også her er «vi og de andre» i fokus, for Mårdh undersøker – gjennom kritisk analyse av videoopptak av undervisning – klasseromspraksisens politiske og ideologiske dimensjoner. I materialet sitt finner Mårdh at en logikk preget av antagelser om historisk idealisme og delvis fremgang bidrar med stabilitet og sammenheng til klasseromspraksisen. Stabiliteten i klasserommet trues imidlertid av en logikk der elevene kobler sine krav og ønsker for samfunnet til de kravene som ble fremmet av historiske aktører (som tematiseres i undervisningen). Dette er også knyttet til en bekymring for å gjenta historisk urettferdighet

Bokmeldingen handler om Elisabeth Elmeroths bok *Etnisk maktordning i skola och samhälle* og er skrevet av Petteri Muukkonen (Helsingfors Universitet).

Som nyslåtte redaktører har vi lagt en plan for to temanumre både i år og i 2020: callen til det første – «Comparative aspects in social studies subject didactics» – ligger ute, og har kort frist: 10. mai 2019. Det neste call'et kommer snart: det vil ha fokus på «Kjerneelementer og store ideer» i de samfunnsvitenskapelige fagenes didaktikk, og vil få frist 15. august. I 2020 vil de planlagte temanumrene ha fokus på «de samfunnsvitenskapelige fagenes doble oppdrag – mellom lærerutdanning for myndighetenes ambisjoner for skolefagene og kritisk og fri vitenskapelighet» og «oversiktsartikler over fagdidaktisk forskning». Fristene for disse vil være hhv 1. februar 2020 og 1. august 2020.